

regionální a místní úrovni a doc. Martina Potůčka o proměnách sociální politiky v novém českém státě. V diskusi vystoupili mj. nestor českých a holandských sociologů, vzácný a pravidelný host a aktivní účastník polistopadového života naší sociologické obce prof. Ivan Gaďourek, dále zajímavou úvahu o opomíjených aspektech transformačních procesů přednesl prof. František Zich, diskutoval dr. Hynek Jeřábek a další. Závěrečný referát plenárního jednání přednesl ing. Josef Vavroušek, který se věnoval problematice role hodnotových orientací při řešení ekologické krize. Referát prof. Musila vyjde v *S-obzoru*, doc. Potůčka v *Sociologickém časopise*, příspěvek ing. Vavrouška již vyšel v *Literárních novinách* (č. 50, 1993).

Opolední jednání probíhalo ve třech sekcích. Teoretickou sekci, v níž se diskutovalo o aktuálních otázkách rozvoje soudobé sociologické teorie včetně tzv. postmoderní výzvy, řídil prof. Petrusek, sekci sociální transformace doc. Pavel Machonin a sekci metodologickou dr. Hynek Jeřábek. Referáty přednesené v sekcích byly většinou vysoce fundované a zajímavé a proti původnímu pesimistickému předpokladu se k aktivní účasti přihlásilo mnohem více participantů, než bylo možné do daného času zařadit. Ukázalo se, že potřeba takovýchto setkání je potřebou reálnou a že výměna názorů v přátelském, tolerantním a věcně kritickém

ovzduší život sociologické obce integruje a obohacuje. Tři vady na kráse dlužno konstatovati: 1) někteří prominentní čeští sociologové chyběli, ačkoliv byli pozváni - snad se jim úroveň sjezdu zdála příliš „sousedská“ (obsah a průběh tuto představu vyvrátil), 2) chřipka znemožnila účast některým dalším pozvaným, většinou řádně omluveným (tímto demontujeme fámy, že brněňští sociologové sjezd demonstrativně ignorovali) a 3) prostory fakulty sociálních věd, ač poskytnuté za úplatů spíše symbolickou, byly přemálo vytopeny a servis byl veškerý žádný - účast studentů by byla potěšitelná z důvodů věcných i organizačních. Naopak jsme byli potěšeni dopisem prof. Josefa Solaře, který nám nejen popřál zdar, ale nabídl řadu cenných informací, omluvnými dopisy slovenských kolegů (Krivý, Bútorovi, Szomolányiová, Schenk), především však osobní účasti vědecké tajemnice Slovenské sociologické společnosti dr. Zuzany Kusé a aktivní účasti doc. Dilbar Alijevové v teoretické sekci (její příspěvek *Makrosociologické nostalgie současné sociologie* snad vyjde v *Sociologickém časopise*).

Příjemný, věcný a pracovní průběh sjezdu dává naději, že budoucnost Masarykovy české sociologické společnosti není ani zdaleka bez vyhlídek. Odstupující nižepodepsaný předseda přeje novému vedení chuť do práce, čas, dobrou vůli členů a spoustu dobrých nápadů.

Miloslav Petrusek

Zasedání sekce sociální transformace na sjezdu MČSS

Živý a zajímavý průběh měla sekce sociální transformace. P. Machonin v úvodním vystoupení zrekapituloval poměrně úspěšné úsilí o zmapování soudobé společnosti makrostrukturálními kvantitativními výzkumy sociální struktury i postojů a chování lidí, obdobnými výzkumy v oblasti ekonomické sociologie a sociologie regionů a lokalit. Upozornil však na nedostatečné empirické zakotvení poznatků z oblasti sociologie politiky, i přes uznání významu uskutečněných analýz volebního chování. Za pozitivní považuje i první kroky komplexnějších, interdisciplinárních projektů,

k nimž patří studie *Evropa 2000*. Současné varoval před redukcí zkoumání transformace na makrostrukturální empiricko-analytické přístupy. Požadoval co nejširší spolupráci s výzkumy mikrostrukturálními, biografickými a genealogickými i se zatím nedostatečným přínosem parciálních („odvětvových“) sociologií. Postrádá větší a systematictější účast sociologické teorie na studiu transformace jako specifického případu sociální změny. Rovněž vztah převládajících a tzv. alternativních přístupů ke společnosti nevidí jako antagonismus, nýbrž spíše jako vztah komplementární a konečkonců kooperativní. Problematika sociální transformace je společným velkým tématem bádání a diskuse pro celou českou sociologii. Je možné v ní

dosáhnout i určitých mezinárodních úspěchů, pokud udržíme objektivní, v dobrém slova smyslu akademický ráz bádání i sporů a pokud tradiční českou nápaditost a obratnost spojíme s úporným studiem, pracovitostí a výkonem.

V první části diskuse M. Illner na příkladu realizace projektu *Evropa 2000* ukázal přednosti i úskalí interdisciplinární spolupráce a snah o predikci. J. Alan přispěl k tématu rozdílu a možných směrů vzájemného doplňování tradičních a alternativních konceptů a metod upozorněním na typické jevy transformace, k nimž patří zejména úloha marginálních skupin. J. Kabele kritizoval organické slabiny makrostrukturálních kvantitativních šetření, jež neumožňují na rozdíl od kvalitativních metod narativních postihnout vznik nových sociálních poměrů. V diskusi k tomuto okruhu vystoupili i J. Krejčí z Anglie a I. Gaďourek z Holandska. Předsedající i někteří další účastníci diskuse podpořili znovu myšlenku kooperace různých přístupů k transformační realitě, mj. na příkladu marginálních skupin.

V dalším bloku diskutéri prokázali užitečnost konfrontace poznatků z různých oblastí a úrovní zkoumání: z výzkumu postojů vysokoškoláků k procesu transformace (kolegyně Šafránková), ze sociologie privatizova-

ných podniků (I. Hradecká a J. Vlášil), z regionální sociologie pohraničí (F. Zich). M. Čermáková přednesla informaci o výsledcích empirických výzkumů, potvrzujících hypotézu o spíše negativním vlivu počátků transformačních procesů na postavení žen, s nímž se však ženská populace zatím spíše smiřuje. Kolega Vacek vyšel z předpokladu, že hodnotové orientace obyvatelstva se zatím příliš nemění a že existující sociální smír je založen na předpokladu, že nebude docházet k dalšímu zhoršování postavení dělnictva. K tomu předsedající uvedl náměty na jiné způsoby zkoumání hodnotových orientací, umožňující zachycení některých skutečně závažných změn v postojích obyvatelstva (i když ani existenci a význam přechodných iluzí a přizpůsobovacích mechanismů neodmítl). V průběhu diskuse seznámila dr. Vacková plénum s aktuálním myšlenkovým odkazem J. E. Purkyně, jehož dílem se soustavně zabývá.

Živý charakter diskuse a zjevná atraktivita nadhrozených témat vyvolávají úvahy o možnosti zabývat se problematikou sociální transformace jako „průřezovým tématem“ na půdě společnosti soustavněji.

Pavel Machonin

Anketa Sociologického časopisu

V polovině minulého roku jsme čtenáře oslovili anketním lístkem, z něhož jsme se chtěli dozvědět o tom, jak náš časopis získáváte, zda jej čtete pravidelně, zda víte o anglické verzi a hlavně jsme očekávali vaše názory, na co by měl časopis klást důraz a co v něm postrádáte. Z celkového množství anketních lístků se jich vrátilo do redakce řádně vyplněných 25,7 %, tedy jen tato čtvrtina tlumočí názory naší čtenářské obce. Většinou je časopis získáván předplatným od PNS, ale 6 % čtenářů si jej zakoupilo u knihkupců a zcela výjimečně jej získali darem, tím je také zřejmé, kolik čtenářů čte náš časopis pravidelně. O anglickou mutaci projevilo zájem 7 % čtenářů. Co v časopise nejvíce postrádáte, jsou především překlady

článků zahraničních odborníků (55 %), větší množství informací o výzkumech (42 %) a ohlasy, diskuse a polemické příspěvky (33 %). Ve stejné míře (15-20 %) je zastoupeno vaše přání přečíst si více teoretických studií, přehledových článků a recenzí odborné literatury. V posledním bodu ankety jste mohli vyjádřit vlastní návrhy na podobu časopisu, nejvíce námětů přišlo v podobě „více srovnávací analýzy“, „studie o aktuálních problémech transformace“, „politologické problémy“, „aktuálnější rezonance na sociální ekonomiku“, „hospodářská mikrosféra (sociologie podniku, práce)“, ale také jste požadovali výsledky zahraničních výzkumů či globální statistické přehledy, řidčeji texty z dějin sociologie a přehledy nově vycházející literatury, ojediněle přišly náměty věnovat větší pozornost např. poradenské sociologii a